

СТАТИСТИКАТА – ЩО Е ТО?

В ежедневието всеки съзнателен член на обществото узнава различни числа, отнасящи се до броя на населението, изменението на цените на различни стоки и услуги, за количеството на различни продукти, произведени в отделните отрасли на народното стопанство, за съотношението на умиранията на пушачите спрямо непушачите, за броя на пътно-транспортните произшествия, за изменението на дневните температури и много други. Те се съобщават по радиото и телевизията, могат да се прочетат във вестници и списания, книги, в различни специализирани за тази цел сборници.

За някои хора част от тези числа има голямо значение и те си правят съответните изводи. За други – част от числата не им говорят почти нищо и те ги отминават с безразличие. Например, фактът, че някакъв изследовател е установил, че седмичният прираст на десет прасета се движи от 1 293 до 1381 грама или пък, че дефицитът в държавния бюджет към 1 юли на настоящата година е 20 млн. лева се разбира от ограничен кръг специалисти. Други факти, като например, че цените на основните хранителни стоки са се повишили пет пъти спрямо същия период на миналата година, се разбират и даже усещат в буквалния смисъл на думата от почти всички хора.

Получаването на горните числа се свързва с понятието статистика. Във всекидневната си употреба то има главно две основни значения. Първото от тях е свързано с числата или статистическите данни за различни явления и процеси и дейността на различни специализирани държавни органи и организации, изследователи и други любознателни лица по събирането на статистическите данни. Статистиката в това си значение е най-много известна на обществеността. Второто значение е свързано с науката или уменията да се извлича полезна информация от статистическите данни за закономерностите в състоянието и развитието на явленията. Въз основа на тези установени закономерности се вземат различни решения за действия в определена област (социалните дейности, производството, науката и др.), изработват се прогнози и концепции за развитие в бъдещето. Това значение на статистиката е по-малко известно.

Във всяка съвременна страна, включително и слаборазвитите, събирането на основната част от статистическите данни за обществото е държавноорганизирана дейност. Такава е тя и в България. Тази дейност започва непосредствено след Освобождението и не е прекъсвала до днес, независимо от различните исторически, идеологически, организационни и други промени.

Дейността на държавната статистика и на статистиката въобще през последните десетилетия беше подценявана, омаловажавана и не намираше нужното обществено признание. По такъв начин се обезценяваше трудът на хиляди специалисти, участващи в събирането, обработването и анализа на статистическите данни. Създаваше се впечатление, че даването на статистически данни е досадно, никому ненужно задължение. Събираните с голям разход на труд и финансови средства статистически данни за социално-икономическото развитие на страната и анализите върху тях не достигаха обикновено до широката общественост. За това допринасяха такива форми на явна забрана като обявяването на данните за служебно ползване, държавна тайна и пр. Косвено недостъпност на данните се постигаше чрез публикуване на резултатите от статистическите изучавания в малък тираж, високи цени на публикациите, труднопреодолим и понякога унизителен път за достъп на обикновения гражданин до тях.

Резултатът от посочените по-горе действия е малката информираност на хората за състоянието и развитието на страната. Понякога те биваха „ощастливявани“ да узнаят нещо повече при някои знаменателни събития (партийни конгреси, пленуми,

годишнини и пр.) чрез умело подбрани статистически данни, отразяващи „неспирния” ни възход.

Несъответствието между действителността и предлаганите данни създаваше впечатление, че чрез статистиката може да се докаже практически всичко, пораждаше неверие в установените статистически факти. През последните години беше засилен и прекият натиск от страна на висшите държавни органи да се дават неверни данни за състоянието на страната, да се представя желаното за действително, да се обвинява статистиката, че не отчита вярно „големите” ни постижения. Това водеше до падане авторитета на българската статистика. За това допринасяха и непрекъснатите организационни промени, необоснованото прехвърляне от едно към друго ведомство.

Започналият процес на демократични промени в България през последните две години не отмина и българската статистика. През тази година от Великото народно събрание беше приет за първи път Закон за статистиката. Според него държавният орган, който осъществява статистическата дейност в страната е Националният статистически институт, а негови поделения в страната са териториалните статистически бюра. За своята дейност Националният статистически институт се отчита пред Народното събрание. С този закон за първи път в българската история се регламентира ясно и точно статистическата дейност.

В края на миналата година беше учреден Съюзът на статистиците в България. Според приетия устав Съюзът на статистиците е обществена, доброволна, независима, неполитическа, творческо-професионална организация на работещите в областта на теорията и практиката на статистиката. Член на съюза може да бъде всеки гражданин, който се занимава професионално или любителски в областта на теорията и практиката на статистиката и приема устава на съюза. Съюзът на статистиците съдействува за развитието на българската статистическа наука и практика и защитава професионалните и творчески интереси на работещите в областта на статистиката.

За изпълнение на целта и задачите, които си поставя Съюзът на статистиците в България и конкретизация на неговата дейност по места, наскоро (5 юли 1991 г.) беше учредено Дружество на статистиците от гр. Стара Загора и района. За това събитие обществеността беше информирана. То ще действа за привличането на нови членове от града и района, занимаващи се професионално или любителски със статистика. Освен с чисто организационни задачи дружеството ще развива и друга много по-важна дейност. То ще съдействува за широко пропагандиране и популяризиране на статистическите знания, статистическите мероприятия – преброявания, наблюдения, анкети, отчетности и др., статистическите данни и анализи за гр. Стара Загора и района (а и за страната като цяло).

Една от основните задачи на дружеството е да издига статистическата култура на гражданите. По своя характер статистическата дейност се нуждае от широка обществена подкрепа и разбиране. Такива важни статистически мероприятия като преброяванията на населението и жилищния фонд, на селскостопанските животни, на стопанисваната земя, наблюдението на домакинските бюджети, на цените на стоките и услугите и на много други явления могат да се извършат качествено само ако имат съдействието и разбирането на всички – както извършващите мероприятията, така и на участващите в него.

Статистическите данни са своеобразно национално богатство на всяка страна, за всеки гражданин. В тях са отразени количествено историята, настоящето и бъдещето на страната като цяло, на района и селището, където живеем, на предприятието или учреждението, където работим, на семейството и домакинството, към което принадлежи всеки от нас. Необходимо е те да са точни, да знаят и пазят, да се анализират правилно и да се използват по предназначение.

Димитър АРКАДИЕВ,
кандидат на икономическите науки

Вестник "СТАРА ЗАГОРА", бр. 84/ 1 ноември 1991 г.